

Силабус курсу

Методика формування географічних понять

Освітній ступінь – бакалавр

Галузь знань: 01 Освіта / Педагогіка

Спеціальність: 014.07 Середня освіта (Географія)

Освітньо-професійна програма: «Середня освіта (Географія)»

Кількість кредитів – 3

Рік підготовки, семестр – 1 рік, 1 семестр

Компонент освітньої програми: вибіркова дисципліна

Дні занять: згідно з розкладом занять

Консультації: згідно з графіком індивідуальної роботи

Мова викладання: українська

Керівник курсу

	к. п.н., доц. Варакута Ольга Михайлівна
Контактна інформація:	ovarakuta59@gmail.com ; 0352-43-61-54

Опис дисципліни

Актуальність вивчення. Великі соціально-економічні перетворення, що відбуваються в нашій державі, обумовлюють значні зміни в національній системі освіти, які безпосередньо наголошують на підвищенні її якості. Особлива увага акцентується на удосконаленні освітнього процесу вивчення навчальних дисциплін. Гостро постає питання до його організації, методичної майстерності, здатності творчо підходити до формування елементів знань і вмінь, здійснювати перехід від школи пам'яті до школи мислення і діяльності.

Мета курсу «Методика формування географічних понять» в ознайомленні студентів із системою понять кожного з курсів шкільної географії та ефективними способами їх засвоєння, розглядаючи методику формування географічних понять як спеціально організований психолого-педагогічний процес, що складається із взаємопов'язаних послідовних етапів, кожен з яких вимагає поєднання раціональних методів, прийомів, засобів і форм навчальної діяльності та, в цілому, сприяє свідомому оволодінню учнями сутністю поняття, що формується; у розвитку творчого мислення майбутніх вчителів географії, професійних компетентностей, здатності раціонально організовувати власну педагогічну діяльність, спрямовану на виконання завдань нової української школи.

Навчальний контент

	Теми	Результати навчання
Змістовий модуль 1. Теоретико-методичні засади курсу «Методика формування географічних понять»		
1	Тема 1. Мета та завдання курсу «Методика формування географічних понять», її місце у системі підготовки майбутнього фахівця. Об'єкт, предмет, мета і завдання курсу. Зв'язок методики формування географічних понять з іншими науками. Методологічні основи курсу «Методика формування географічних понять».	знати: - об'єкт, предмет і основні завдання методики формування географічних понять, методи наукових досліджень; - структуру та функції дисципліни, а також її особливості у засвоєнні змісту географічної освіти в школі; - психолого-педагогічні концепції формування понять у системі загальної середньої освіти;
2	Психолого-педагогічні концепції формування понять у системі загальної середньої освіти. Наукові поняття як науково-педагогічна категорія. Пізнання як предмет дослідження різних наук. Поняття як вища форма людського	- прогресивний досвід учених щодо формування наукових понять в учнів;

	мислення. Теоретичні аспекти змісту та обсягу поняття.	<i>вміти:</i> - аналізувати наукові дослідження вчених щодо методики та технології формуванні понять;
3	Наукові поняття як особлива категорія. Напрями, які концентрують і збагачують прогресивний досвід учених щодо формування наукових понять в учнів: П.Я. Гальперіна і Т.Ф. Тализіної; М.М. Шардакова; В.В. Давидова і Д.Б.Ельконіна; Л.В.Занкова; І.С. Якиманської.	
4	Аналіз результатів наукових досліджень про визначальні фактори формування в учнів понять, а саме: способи поєднання слова вчителя і наочності (Л.В. Занков, Г.С. Костюк); місце аналізу і синтезу в процесі формування понять (Д.М. Богоявленський, Н.О. Менчинська); роль порівняння, абстрагування та узагальнення (С.А. Бондар, П.Я. Гальперін, Д.Б.Ельконін, Т.Г.Кагальняк, В.О. Онищук, В.Ф. Паламарчук, О.Я. Савченко, Т.Ф. Тализіна); важливість усвідомлення істотних і неістотних ознак, що варіюють (Є.М.Кабанова-Меллер) тощо.	
Змістовий модуль 2. Система географічних понять у змісті шкільної географії та методика їх формування		
5	Тема 5. Проблема формування понять у психолого-педагогічній та методичній літературі.	<i>знати:</i> - проблеми формування понять; - умови ефективного засвоєння змісту та обсягу понять; - етапи процесу формування понять, їх мету і завдання; <i>вміти:</i> - конструювати систему пізнавальних завдань у процесі формування географічних понять; - встановлювати міжпредметні зв'язки під час їх формування; - здійснювати контроль і оцінювання результатів засвоєння їх змісту, обсягу та взаємозв'язків з іншими елементами знань;
6	Тема 6. Умови забезпечення ефективного засвоєння географічних понять. Характеристика дидактичних умов формування географічних понять в учнів загальноосвітньої школи.	
7	Тема 7. Методика формування географічних понять. Мета, завдання та технологічні підходи до етапів процесу формування географічних понять. Аналіз методики формування географічних понять в учнів у сучасному педагогічному досвіді.	
8	Тема 8. Конструювання системи пізнавальних завдань у процесі формування географічних понять.	
9	Тема 9. Використання міжпредметних зв'язків у формуванні географічних понять.	
10	Тема 10. Контроль і оцінювання результатів навчання. Аналітичний огляд критеріїв засвоєння та визначення рівня сформованості понять. Коефіцієнти повноти засвоєння змісту, обсягу та взаємозв'язків поняття.	
Змістовий модуль 3. Технологія формування географічних понять в окремих курсах шкільної географії		
11	Тема 11. Технологія формування географічних понять в курсі «Географія. Загальна географія. 6 клас»	<i>знати:</i> - технологію формування загально географічних понять; - технологію формування соціальних та економічних понять; <i>вміти:</i> - розробляти фрагменти уроків із застосуванням технології формування географічних понять в процесі вивчення окремих курсів шкільної географії.
12	Тема 12. Технологія формування географічних понять в курсі «Географія. Материки і океани. 7 клас»	
13	Тема 13. Технологія формування географічних понять в курсі «Географія. Україна у світі: природа, населення. 8 клас»	
14	Тема 14. Технологія формування географічних понять в курсі «Географія. Україна і світове господарство. 9 клас»	

Формування програмних компетентностей

Індекс в матриці ОП	Програмні компетентності
ЗК 5	Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
ЗК 6	Здатність застосовувати набуті знання в практичних ситуаціях.
ФК 4	Здатність орієнтуватися у світовому й національному географічному освітньо-науковому просторі в контексті необхідності постійного розширення і актуалізації географічних знань для підвищення професійної майстерності.
ФК 6	Здатність застосовувати набуті географічні і психолого-педагогічні компетентності, знання сучасних методик і освітніх технологій для формування в учнів загальних і предметних компетентностей та здійснення міжпредметних зв'язків географії відповідно до вимог державного стандарту з освітньої галузі «Природознавство» в основній (базовій) середній школі.
ФК 7	Здатність до пошуку джерел географічної інформації та її наукового опрацювання і використання, зокрема, порівняння, аналізу і представлення на основі географічних методів і підходів, у тому числі інформаційних технологій.
Програмні результати навчання	
ПРН 5	Знає психолого-педагогічні аспекти навчання і виховання учнів, сучасні теоретичні та практичні основи методики навчання географії в загальноосвітній школі та практичні шляхи їхньої реалізації в р
ПРН 12	Вміє досліджувати сучасні педагогічні технології навчання, застосовувати традиційні форми, методи, прийоми навчання, які сприяють свідомому оволодінню системою географічних знань, умінь і навичок, організовувати, планувати, конструювати й здійснювати свою власну професійну діяльність відповідно до дидактичних принципів навчання
ПРН 13	Володіє сучасними методиками і технологіями, в тому числі й інформаційними, для забезпечення формування в учнів географічних компетентностей та формування основ цілісної природничо-наукової картини світу відповідно до вимог державного стандарту з освітньої галузі «Природознавство» основної (базової) середньої школи.
ПРА 1	Здатний проектувати траєкторію власного професійного розвитку і вдосконалювати з високим рівнем автономності здобуті під час навчання предметні компетентності.

Літературні джерела

1. Варакута Ольга. Методическая компетентность учителя при формировании географических понятий. *Scientific letters of academic society of Michal Baludansky*. ISSN 1338-9432. Volume 4. No 06. 2016. P.167-170.
2. Варакута Ольга. Формування в учнів географічних понять. *Географія та основи економіки в школі*. 2002. № 6. С. 28-31.
3. Варакута Ольга. Формування понять «план місцевості» та «географічна карта» у 6 класі. *Географія та основи економіки в школі*. 2009. № 2. С.7-13.
4. Варакута О. М. Методика навчання географії (курс лекцій): Навч. посібник. Тернопіль: Тайп, 2019. 177 с.
5. Гришко С. В. та ін. Методичні підходи до формування географічних знань як компоненту предметної географічної компетентності учнів загальноосвітніх шкіл. URL: https://www.researchgate.net/publication/340355660_metodicni_pidhodi_do_formuvanna_geografi_cnih_znan_ak_komponentu_predmetnoi_geograficnoi_kompetentnosti_ucniv_zagalnoosvitnih_skil.

6. Кобернік С. Г., Коваленко Р. Р., Скуратович О. Я. Методика навчання географії в загальноосвітніх навчальних закладах : Навч. посібник / За ред. С. Г. Коберніка. Київ : Навч. книга, 2005. 319 с.
7. Надтока В. О. Формування системи гідрологічних понять у шкільних фізико-географічних курсах. URL: <http://ipvid.org.ua/upload/iblock/13a/13ab050ced19f7a7faf7555d5dce495b.pdf>.
8. Назаренко Т. Г. Методика формування в учнів ліцею економічних понять на уроках географії. URL: <http://uej.undip.org.ua/upload/iblock/a52/a52c7164817d2d269732d7c92edc22d6.pdf>.
9. Назаренко Т. Г. Методика навчання географії України в загальноосвітніх навчальних закладах (особливості навчання). Харків: ВГ «Основа», 2016. 112 с.
10. Прийоми формування географічних понять. URL: <https://naurok.com.ua/priyomi-formuvannya-geografichnih-ponyat-ta-terminiv-21442.html>.
11. Топузов О. М., Самойленко В. М., Вішнікіна Л. П. Загальна методика навчання географії: Підручник. Київ: ДНВП «Картографія», 2012. 512 с.
12. Тросюк Світлана. Формування географічних понять на основі компетентнісного підходу до навчання географії України. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/268533149.pdf>.
13. Шипович Є. Й. Методика викладання географії. -Київ: Вища школа, 1981.176 с.

Політика оцінювання

- **Політика щодо дедлайнів та перескладання:** Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75% від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності балів). Перескладання модулів відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).
- **Політика щодо академічної доброчесності:** Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування та підготовки лабораторних завдань в процесі заняття.
- **Політика щодо відвідування:** Відвідування занять є обов'язковим.

Оцінювання

Остаточна оцінка за курс розраховується наступним чином:

Види оцінювання	% від остаточної оцінки
Змістовий модуль 1: усне опитування, тести, практичні завдання для самостійної роботи	20
Змістовий модуль 2: усне опитування, тести, практичні завдання для самостійної роботи	30
Змістовий модуль 3: усне опитування, тести, практичні завдання для самостійної роботи	20
ІНДЗ (розробка фрагментів уроків з використанням методики формування географічних понять)	30

До Силабусу також підготовлені матеріали навчально-методичного комплексу:

- 1) Навчальний контент (курс лекцій).
- 2) Тематика та зміст лабораторних робіт.
- 3) Завдання для залікового контролю